

Exodus

Lekció: Lk. 22.7-23

Textus: 2Móz. 11.1-12.42

2005. máj. 29.

Gazdagrét

A tizedik csapás

A tizedik csapás és az Egyiptomból való szabadulás elbeszéléséhez értünk. Ez a rész az egyik legmeghatározóbb Izrael hitére nézve. Sok minden történt azóta, hogy a fáraó megrettent látva Izrael népének termékenységét. Gyilkos parancsa ellenére egy Mózes nevű héber fiúgyermek megmaradt, sőt, éppen az uralkodó udvarában nőtt fel. Férfivé érve szembesült népe nyomorúságával, majd heves természete miatt menekülnie kellett Egyiptomból. Midján földjén telepedett le, és talán úgy vélte, egyszer és mindenkorra maga mögött hagyta Egyiptomot, valamint saját népét is. Isten azonban megjelent neki a pusztában, és megszólította: feljutott hozzám népem kiáltása, általad szabadítom meg Izraelt, menj Egyiptomba! Mózes ellenállt és tiltakozott, de végül Isten győzött. Elment a fáraóhoz, és megszólította: „Így szól az Úr!” De a fáraó csak annyit válaszolt: „Ki az az Úr?”, majd még jobban sanyargatta Isten népét. Isten azonban úgy döntött, hogy megismerteti magát Egyiptom urával, és kezdetét vették a csapások. A csapások súlya alatt a fáraó egy idő után enged – majd visszatáncol, enged, majd visszatáncol. Meddig nem engedi el Izraelt? Meddig áll ellen megkeményített szívével az Úrnak?

Hosszú idő után, de eljött a szabadulás órája. A tizedik csapás iszonyatos súlya alatt a fáraó nem elengedi, hanem elzavarja Izraelt. Isten népe pedig szabadon, Egyiptom ékszereivel felékesítve, teljes számban hagyja el a rabszolgaság házáat. Mit üzen Isten az ő népének ma ezen események által? Ezt három szópárral foglalom össze: történet és liturgia, vér és jel, halál és élet.

I. Történet és liturgia

Az Úr bejelenti Mózesnek az utolsó csapást: „*Még egy csapást hozok a fáraóra és Egyiptomra, s akkor majd elbocsát benneteket innen. Mindenestül elbocsát, sőt, kikerges benneteket innen.*” Isten Mózes tudtára adja, hogy Egyiptom minden elsőszülöttje el fog veszni, de Izrael népét – mint korábban – ez a csapás is elkerüli. Végre eljött az óra. A fáraó nem szegülhet tovább szembe az Úrral, Izrael hamarosan megszabadul. Aki olvassa az elbeszélést, amint egyik csapást követi a másik, egyik fogadkozást a másik, úgy érzi, már rég itt az ideje annak, hogy a történet elérjen a csúcspontjához, és Isten megmutassa szabadító hatalmát. A meglepő azonban az, hogy mégsem ez történik. Ahelyett, hogy a történet folytatódna, a tizedik csapás követné Isten bejelentését, egy hosszú és részletes leírás szakítja meg az események pergését, ami késlelteti a várva várt szabadulást.

Isten pontos leírást ad arról, hogyan készüljenek Izrael gyermekei a kivonulás éjszakájára. Először is arról olvasunk, hogy ez a hónap lesz Izrael első hónapja az év hónapjai között. - Miért fontos ez most? - A hónap tizedik napján minden családnak egy hibátlan, egyéves hím bárányt kell vennie, amelyet a tizennegyedik napon kell levágni, elkészíteni és elfogyasztani nagyon pontos előírás szerint. - Vajon tényleg ilyenkor szokás naptárt alkotni? – A levágott bárányt nem lehet főzni, csak sütni, mind el kell fogyasztani – ha nem sikerül, el kell égetni a maradékot. Szó esik a kovásztalan kenyérről és a keserű füvekről, amit a báránnyal együtt kell elfogyasztani a kivonulás éjszakáján. Isten arról is rendelkezik, hogy a bárány vérével meg kell kenni minden olyan ház ajtófélfáit és szemöldökfáját, ahol elfogyasztják a bárányt. Majd olvasunk a kovásztalan kenyér elrendeléséről. Hét napig semmi kovászos nem lehet tartani a házakban. „*Tartsátok meg tehát a kovásztalan kenyér ünnepét, mert éppen ezen a napon hoztam ki seregeiteket Egyiptomból.*” – De hát még nem hozta ki! - És közben az olvasó egyre inkább megérez valamit: itt már rég nem csak arról az egy éjszakáról van szó. Egyre többször hallja, hogy „*örök rendelkezés ez*”, egyre erősebb a

benyomás, hogy itt a következő generációk ünnepéről, annak pontos szabályozásáról hallunk. Egészen addig megy mindez, míg végül a pontos leírást szertartásnak nevezi a szentírő: „*Amikor bementek arra a földre, amelyet az Úr ad nektek, ahogyan megígérte, akkor is tartsátok meg ezt a szertartást.*” A szertartás más szóval szolgálat, istentiszteleti szolgálat, idegen szóval liturgia. Akkor most mit olvasunk? A tizedik csapás elbeszélését, vagy egy későbbi ünnep, a páskaünnep, elrendelését? Hogy kerültünk a tizedik csapás történetétől a következő generációk ünnepi istentiszteletéhez, liturgiájához? Minden nép, amely történetében átél egy szabadulást, a szabadulás után kialakítja az arra való emlékezés ünnepét. Itt azonban minden egybemosódni tűnik.

Történet és liturgia. Az egész Egyiptomból való szabadulás történetét körbeveszik azok a liturgikus részek, rendelkezések, Istent magasztaló énekek, amelyek a következő generációk bekapcsolódását szolgálják. A liturgikus részek kiveszik a történetet a mindennapi események sodrából – és teszik ezt azért, hogy Izrael minden későbbi nemzedéke életében valóságos legyen az Egyiptomból való szabadulás. Izrael legfontosabb ünnepe ez, hiszen ennek a szabadulásnak a fényében értik és azonosítják magukat Izrael fiai. A páska ünnepén a mai napig azt mondják, hogy megszabadított *bennünket* Egyiptomból az Úr, és nem azt, hogy őseinket szabadította meg az Úr. Ahányszor csak felolvassák, felelevenítik a szabadulás történetét, újra és újra megélik, hogy Isten szabadulást munkál, újra és újra átélik, hogy ők a szabadulás közössége. Az évszázadok során a fáraó jelenthette a babiloni királyt, a római császárt, a Harmadik Birodalom vezérét... De nem múlt el év azóta az éjszaka óta úgy, hogy Izrael gyermekei nem éltek volna át az Egyiptomból való szabadulás csodáját.

Azt látjuk tehát, hogy az istentisztelet és a múlt eseményei nem válnak el egymástól élesen. Az istentiszteleten nem pusztán emlékezünk a régmúlt szabadításra, hanem újra meg újra átéljük azt. Megértjük és megerősödünk abban, hogy bármiféle jele is legyen a bűnnek, a betegségnek, a káosznak, a halálnak az életünkben, mi a szabadulás közösségéhez tartozunk a szabadító Isten nagy tettei révén.

II. Vér és jel

„...átvonulok ezen az éjszakán Egyiptom földjén, és megölök minden elsőszülöttet Egyiptom földjén, akár ember, akár állat az. ... De az a vér jel lesz házaitekön, amelyekben ti laktok. Ha meglátom a vért, akkor kihagylok benneteket, és tirajtatok nem lesz pusztító csapás, amikor megverem Egyiptom földjét.” Mit jelent, hogy a vér lesz a jel?

Első olvasatra nyilvánvaló a magyarázat. Valamivel meg kellett különböztetni a héberek házaikat az egyiptomiak házaiktól, hiszen Isten azt ígérte, hogy a vérrel jelzett házakat elkerüli a pusztító. Innen származik az ünnep héber neve is: peszah, az elkerülés ünnepe. A páskabarány vére, amely az ajtófélfán van, jelzés az Úrnak. De vajon teljesen esetleges, hogy éppen vérrel kellett megjelölni a házakat, és a vér mint jel csak ennyi jelentést hordoz? Bármilyen mással helyettesíthető lett volna a vér?

Nyilvánvalóan nem. A vér az életet jelképezi, ahogy egy helyütt olvassuk „*a test lelke a vérben van.*” (3Móz. 17.11) A vér mint jel arra mutat, hogy a megváltásnak ára van, ez az ár pedig nem más, mint az élet odaadása. Isten arra tanítja népét, hogy áldozat nélkül nincs szabadulás. A páskabarány vére örökre azt hirdeti nekik, hogy a „vér alatt”, a „vér által elfedezve” kerültek el Isten csapását.

A vérnek ereje ugyanakkor nem valamiféle mágikus hatásban van, hanem Isten ígéletében. Istennek abban a szavában, hogy „ha meglátom a vért, akkor kihagylok benneteket.” Izraelnek meg kellett tanulnia, hogy a szabadulás, majd később a bűnök bocsánata, amely szintén véráldozattal, azaz áldozati állatok megölésével járt, nem az állatban magában, hanem Isten hűségében és ígéletében van. Azaz hiába kenték volna meg vérrel az ajtófélfákat, ha Isten nem teszi ígéletét. Hiába mutatják be később áldozataikat, ha szívük azzal együtt nem fordul az élő Istenhez.

Izrael későbbi áldozati liturgiájában a vérnek mint jelnek kettős üzenete van. Az egyik a helyettesítés gondolata. A vétkes bűnei – kézrátétel által – jelképesen átruháztattak az állatra, amely feláldoztatván életével fizetett a bűnért. A vér tehát a helyettes áldozat gondolatát hordozza magában. Ugyanakkor a vér a megtisztulás jele is volt. Hiszen a bűn tisztátalanná tett, méltatlanná arra, hogy a szent és igaz Isten elé járuljunk, és így a vér kiontása, az állat odaadása nemcsak a helyettesítés, hanem a megtisztulás jelképe is.

Vér és jel. A vér, mint az odaadott élet jele, Isten ígéretével együtt szabadulást hozott Izraelnek. Isten elkerülte a megjelölt házakat azon az éjszakán.

III. Halál és élet

„Történt azután éjjélkor, hogy megölt az Úr minden elsőszülöttet Egyiptom földjén, a trónján ülő fáraó elsőszülöttjét csakúgy, mint a tömlőben levő foglyok elsőszülöttjét, és az állatok minden elsőszülöttjét.” Halál és élet tartoznak együvé a szabadulás történetében.

Javarészt gyermekek veszítik az életüket. Miért? Hogyan lehetséges ez?! – kérdezzük megindulva, talán felháborodva. S közben szem elől tévesztjük, hogy gyermekek gyakran vesznek el a fáraók, a felnőttek miatt – ma is. Nem ők okozzák a háborúkat, amelyekben ők a legsérülékenyebbek. Nem a gyerekek irányítják a globális gazdaságot, de mégis ők a legkiszolgáltatottabbak az éhezés fenyegető rémének. Nem ők választják, hogy AIDS-esen, vagy drogfüggőként születnek. Nem ők adják el magukat a gyermekrabszolga piacon... A felnőttek bűneiért a gyermekek (is) fizetnek. De mégis, miért őket sújtja Isten Egyiptomban?

Ki tudja, hogy sikerült-e elkerülni a halált minden héber fiúgyermeknek, akit a fáraó rendelete halálra ítélt... Isten csapásának mértéke a fáraó mértéke. Aki rideg és kegyetlen szívvel ad parancsot az összes héber újszülött fiú kiirtására, azt mi más törheti meg, mint saját elsőszülöttének elvesztése? *„Azon az éjszakán fölkelt a fáraó és összes szolgája, meg valamennyi egyiptomi, és nagy jajveszékelt támadt Egyiptomban, hiszen nem volt ház, ahol ne lett volna halott.”* Eddig csak Izrael népének ajkát hagyta el jajkiáltás a fáraó sanyargatása miatt (2Móz. 3.7,9). Most a fáraó szembesül tettei súlyával. Népe fájdalommal és gyászával körülölelve haladéktalanul elbocsátja Isten népét, akiket mindeddig visszatartott.

Halál és élet. Izrael szabad. Sietve bár, de szabadon, felemelt fejjel, az egyiptomiak szemében kedvességet találva, ékszereik által felékesítve hagyja maga mögött a halál, az elnyomás, a rabszolgaság földjét. Az Úr szabadulást szerzett népének, legyőzte a fáraót, ítéletet tartott Egyiptom istenei felett. A névtelen, ünneptelen, nincstelen, hét napon át robotoló rabszolganép Istentől új életet, új identitást, új jövőt kapva vonul a pusztában. Övék a szabadulás története, övék az újraátélés lehetősége, a páska ünnepe. Örökre tartó rendelkezés ez.

Évszázadokkal később egy éjszaka valaki hozzáfűz a páskaünnep szigorúan szabályozott liturgiájához. Szavaival nem eltörli, hanem elmélyíti, kiteljesíti, és új fénybe helyezi a szabadulás csodáját. *„És vette a kenyeret, hálát adott, megtörte és e szavakkal adta nekik: Ez az én testem, amely tiértetek adatik: ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. Hasonlóképpen vette a poharat is, miután megvacsoráztak, és ezt mondta: E pohár az új szövetség az én vérem által, amely tiértetek ontatik ki.”* (Lk. 22.19-20) Történet és liturgia, vér és jel, halál és élet – mindez Jézus Krisztusban áll előttünk. Mert megszabadított minket az Úr a fáraó és Egyiptom minden hatalmából! Ámen!